

Αλλότρια Εμπόδια και Ασφαλείς Παρακάμψεις (Β΄ Μέρος)

Η ζωή του σύγχρονου ανθρώπου γίνεται μέρα με τη μέρα όλο και πιο πολύπλοκη, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να πλησιάσει εύκολα στον στόχο του ή στον προορισμό του. Ενώ η πορεία και τα δεδομένα κίνησης είναι σαφή, κάποια στιγμή αναπάντεχα, ο καλύτερος, ταχύτερος και ασφαλέστερος δρόμος που είχε επιλεχθεί αρχικά για την κίνησή του, δεν είναι διαθέσιμος γιατί έχει αποκλεισθεί από αλλότρια εμπόδια. Κάποιος άλλος ή κάποιοι άλλοι αποφάσισαν να θέσουν εμπόδια σε έναν δρόμο κοινής χρήσης, κατηλευόμενοι την κοινοχρησία του κοινού αγαθού, προκειμένου να συνεχίσουν ανεμπόδιστα τη δική τους πορεία προς τον στόχο ή τον προορισμό τους.

Όλοι οι υπόλοιποι χρήστες του κοινού αγαθού υποχρεώνονται να κινηθούν σε ασφαλείς παρακάμψεις που είτε θα τις αναζητήσουν ή θα τους υποδείχθούν από τον διαχειριστή των κοινών αγαθών. Η όποια παράκαμψη αν και ασφαλής, μεγαλώνει κατ' ελάχιστον την απόσταση, τον χρόνο και κατά συνέπεια τη δυσκολία της πορείας. Παράλληλα όμως, κάθε παράκαμψη στους δρόμους που ακολουθεί ο κάθε άνθρωπος δύναται να θέσει εμπόδια σε κάποιον άλλον κοινό δρόμο, και οι κινούμενοι σ' αυτόν να αναγκαστούν με τη σειρά τους, να κινηθούν σε παρακάμψεις ασφαλείας κ.ο.κ. Κατ' αυτή την έννοια ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων βαδίζει σε διασταυρούμενες παρακάμψεις, οι οποίες περιπλέκουν την πορεία τους και τους απομακρύνουν από τον στόχο ή τον προορισμό τους.

Όσο περιπλέκεται η πορεία και επιμηκύνεται ο δρόμος αυξάνεται και ο αριθμός των αναγκάων ασφαλών παρακάμψεων οι οποίες κάποια στιγμή εξανεμίζονται, θέτοντας τον άνθρωπο μπροστά σε αδιέξοδα με δυο μόνο επιλογές. Ή θα σταματήσει τη συγκεκριμένη πορεία, εγκαταλείποντας την ιδέα επίτευξης του στόχου του ή άφιξης στον προορισμό του. Ή θα επιδιώξει να παραμερίσει τα αλλότρια εμπόδια που του κλείνουν μια από τις παρακάμψεις ασφαλείας, ερχόμενος σε αντιπαράθεση με εκείνους που του έκλεισαν τον δρόμο.

Τα μισοτελειωμένα έργα επίδοξων οραματιστών και οι διαμάχες μεταξύ πρεσβευτών διαφορετικών συμφερόντων, δεν είναι τίποτα άλλο παρά οι συνέπειες της παγίωσης των πρακτικών χρήσης αλλότριων εμποδίων και ασφαλών παρακάμψεων. Κι όμως, αυτές οι καταστάσεις και οι επιπτώσεις τους θα μπορούσαν να αποφευχθούν, αν η Δικαιοσύνη, η Ελευθερία και η Δημοκρατία ως κοινές αξίες του συνόλου, ήταν βαθιά ριζωμένες στο Είναι των ανθρώπων. Κι αν κατ' επέκταση, οι αρετές πραγμάτωσής τους ήταν ενσωματωμένες στις ανθρώπινες προσωπικότητες. Αρετές που άλλοτε ταυτίζονται με τις αξίες όπως αυτή της δικαιοσύνης και άλλοτε σχετίζονται αμέσως ή εμμέσως με αυτές όπως ο αλληλοσεβασμός της ελευθερίας και η πολιειότητα (polity).

Δυστυχώς σήμερα οι αξίες που συμβάλλουν στην εκπλήρωση του ρόλου του ανθρώπου ως κοινωνικό ον, έχουν διαφθαρεί, παραμεληθεί ή εξαλειφθεί. Χωρίς αυτές τις αυθεντικές κοινωνικές αξίες τα μέλη των ομάδων – συνόλων λειτουργούν ασυντόνιστα, αποσπασματικά και κάποιες φορές αν όχι πάντα, το ένα μέλος ενεργεί κατά του άλλου ή των άλλων μελών και αντίστροφα. Αν οι αυθεντικές κοινωνικές αξίες όπως αυτές της Δικαιοσύνης, της Ελευθερίας και της Δη-

μοκρατίας μεσουρανούσαν, τότε και οι άνθρωποι θα αγωνιζόντουσαν να αποκτήσουν τις αρετές που θα τους βοηθούσαν για την πραγμάτωσή τους. Τώρα όμως, βιώνουμε την εκθρόνιση των αυθεντικών αξιών και την αντικατάστασή τους με φτηνά ανάξια υποκατάστατα.

Πλέον τα μέλη των ομάδων-συνόλων δεν επιδιώκουν την απόκτηση των αρετών πραγμάτωσης των αξιών, αλλά επιδίδονται σε ένα αγώνα διατήρησης και ενίσχυσης των ελαττωμάτων τους που τους καθιστούν διαφορετικούς και ισχυρότερους από τους άλλους. Ως διαφορετικοί από το σύνολο και ισχυρότεροι από τους άλλους -που είχαν την ατυχία να βρίσκονται στην αυτή ομάδα-σύνολο-θέτουν τα δικά τους εμπόδια στον κοινό δρόμο, για να κερδίσουν αυτοί, αδιαφορώντας αν θα ζημιωθούν οι άλλοι. Και μάλιστα έχουν ισχυρά επιχειρήματα όπως: δεν είναι το δίκιο με το μέρος μας; δεν είμαστε ελεύθεροι να κάνουμε ότι θέλουμε; Δημοκρατία δεν έχουμε; δεν υπάρχουν και εξαιρέσεις, ως προς την εφαρμογή των Νόμων;

Αυτά κι άλλα ωραία νεωτεριστικά αποφθέγματα και ρήσεις αντικαθιστούν εκείνα που οι πρόγονοί μας σύστησαν φωτίζοντας τα σκοτάδια της ακοινωνήτης, άδικης, ανελεύθερης και απολυταρχικής οικουμένης. Για του λόγου το αληθές παραθέτουμε μερικά αποφθέγματα και ρήσεις που σήμερα αναιρούνται αναφανδόν. «Πρᾶπτε δίκαια (να ενεργείς με δικαιοσύνη)» και «Νόμῳ πείθου (Να πειθαρχούμε στον νόμο.)» από το Δελφικό Καταπίστευμα. «Ἡ γὰρ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν [η υπερβολική, ανεξέλεγκτη ελευθερία (ασυδοσία) τείνει να μετατραπεί σε ακραία υποδούλωση]» από την Πολιτεία του Πλάτωνα. «Δημοκρατία μὲν οὖν ἐστὶ πρώτη μὲν ἢ λεγομένη μάλιστα κατὰ τὸ ἴσον. (Πρώτο, λοιπόν, είδος δημοκρατίας είναι εκείνη που παίρνει τ' όνομά της κυρίως από την ισότητα.) από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη.

Βαθμιαία οι δόσεις νοθευμένης Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Δημοκρατίας γίνονται υπερβολικές το ίδιο και οι παρενέργειές τους, οδηγώντας τα άτομα και ομάδες-σύνολα όπως η κοινωνία και η Πατρίδα, σε τροχιά ανεπίγνωστης ολίσθησης. Τα αλλότρια εμπόδια και οι ασφαλείς παρακάμψεις, λανθάνουν την κρίση του υποκειμένου ως προς την πραγματική πορεία, η οποία εντέλει, από πολυεπιλογική γίνεται ένας κλειστός μονόδρομος προς το βάραθρο της απανθρωποποίησης (dehumanization).

Το αντίπαλο δέος, η κορυφή της εξανθρωποποίησης (humanization) αν και φαίνεται πολύ υψηλή εντούτοις, είναι προσιτή, εφόσον μισθωθεί ο σωστός και έμπειρος οδηγός. Αρχικά ως παιδαγωγός, μετά ως ανδραγωγός και στη συνέχεια τα υγιή πρότυπα δύνανται να οδηγήσουν τον άνθρωπο από τα μονοπάτια της ολιστικής παιδείας σε κοινούς δρόμους, χωρίς εμπόδια και παρακάμψεις. Εκεί όπου θα συμβαδίζει και θα συνεργάζεται με τους συνανθρώπους του για το καλό του συνόλου, μέτοχοι του οποίου γίνονται τα συνεργαζόμενα μέλη και αυτός ό ίδιος του ο εαυτός.

Στέλιος Κάλφας
13 Φεβρουαρίου 2026